

BRENZOVIĆS MARIANNA

DARABOLÁS

RÉSZLET A REGÉNYBŐL

A születése óta sok minden történt, mondják Andreának, jó, rossz dolgok, és emlékeztetik. Őseit az idős nő sorolja. A nem létező országról jut eszébe. A zoknijáról, az apjáról, a rádióról, a nővéréről jut eszébe. Beszél, mint Homérosz. Feldarabol, szétszórt történetet, elfelejti, majd eszébe jut.

Andrea egy fotelban hallgatta, „mit iszol?“, kérdezte az idős nő, „húgyot, lúgot, katona fingot“, válaszolt magának. Fehér zoknija összenéző térdéig ért. Csehországban vette még az apja, mondta, a lány elnevezte *cseh zokninak*.

Kilencéves korában ebédet főzött az apjának, kezdte, aki egy faüzemben dolgozott. A rossz spórt alig tudta begyújtani, füstölt, a fa vizes volt, végigcsöpögte a padlón. Közben rádiót akart hallgatni, de bárhogy tekergette, nem szólt.

A szomszédjukban élt egy idős házaspár, akikhez rádiót járt hallgatni. „Finom emberek” voltak, körüljárták, finomságokkal kínálták, ő pedig a Kossuth, és a Petőfi rádió fölé hajolt.

Tyúklevest főzött az apjának és krumplit sütött, amit közben megevett. Amikor az apját meglátta, barna, prémes kucsmája tűnt fel neki. Feltálalta a levest, megbánta, hogy a főételt elfogyasztotta. Az apja az ebéd után hazaküldte. Hideg volt, de ő a béleletlen csizmáját vette fel, mert csinos volt a lábán. Megfáztak a lábujjai, most is fájnak.

Szeretett táncolni. A legszebb emléke, amikor egy Császár nevű férfival keringőzött. Szinte körbelebegték, forogták a termet. Kellemes volt, de lekérte Nyefrics, aki már nem táncolt olyan jól.

Az idős nő anyja lány korában a szénapadláson kötött, hímzett, és ha hívták, keresték, nem felelt. Idős korában elgyalogolt Máriapócsra a könnyező Máriához, és könyörgött neki. Utána a helyi kávézóban egy férfi szemezni kezdett vele. Az anyját ez felháborította, és Magyarországot lator országnak nevezte el.

Az idős nő hirtelen énekelni kezdett: „Szép vagy, gyönyörű vagy M.o. gyönyörű, mint a nagyvilág, ha zeng a... látom ragyogó szép arcát. Táltos paripán ide szálllok, hazahív a vadvirág, hív a hegedű... egy gyönyörű szép ország. Most a rónán, nyár tüzebe, ring a Délibáb, tüzek gyúlnak, vakít a fény, lángol a világ...”

Hárman voltak nővérek, folytatta az idős nő. Az idősebbik pénzt keresett, a középső sütött-főzött, ő nagyobb dolgokat tett: kitakarította az állatok ólját, lemosta

a malacot, rózsát ültetett, fát vágott. De ha az anyja megkérte, hozzon be fát, nem hozott. Reggel elment otthonról, felkapaszkodott egy szekérrre, útközben szőlőt evett. Este a kondával jött haza. Volt köztük egy bika is, attól félt. Nappal a padláson ült, figyelte a kisgolyákat. Felpattintotta a verébtojásokat, a nem vérest megette.

Nagyon ízlett neki az a mákos kalács, amit a nagynénje süített, de mindig csak felet kapott. Nemrég jött rá, hogy azért kapott felet, mert a nagynénje fukar volt. Volt egy nagy körtefája, tele nyakas, méz ízű körtével, azt is sajnálta. A korai, apró, fehér szent-iványi almát is.

Átmászott a kerítésen, és megrázta az almafát. Örült, amikor az idős nő sírt a földre került almák között. Nézte a padlásról, mint egy előadást.

Beteg lett a veres szilvától, „kinyúlt”, leterítették fehér lepedővel. Az idősebb nővére lélekszakadva futott az apja elé a másik telepig, azt kiáltotta, hogy a „kishúga meghal, meghal, meghal!”. Az apja is felgyorsult, még a nővéret is elfelejtette ráültetni a szekérrre, „szegény, visszazaladt olyan messziről”.

Az idősebb nővére madártejet főzött neki, mert sovány volt, a lába, mint a „górú”, nem is lehetett megvesszőzni, ezért az anyja dohányzsineggel odakötözte a fenyőfához, hogy ne kószáljon.

Az idősebb nővére szeretette csak, folytatja, és az apja. A fiatalabb nővére nem szerette, ha vele megy. Kérte az anyjukat, hogy tartsa őt otthon, nehogy kövesse.

Az idősebb nővére mindenhová vitte. Voltak a krasznójárszki járásban is, kukoricát törtek, reggel hatalmas káposztás fánkokat ettek, délben borscsot, munka közben pedig a tejet öntötték magukba. A latrina csuhából készült, fehér lepedő volt a bejáratára akasztva. Egy idő után befedték a gödröt, és arrébb tették a csuhaállványt. Este egy nagy kályha tetején aludtak, sorban, mint az elpusztult heringek.

A nővérével együtt rosszul lettek a haltól. Szerencsájukra a szomszédjuk éppen akkor látogatta meg őket. Ujjal jelezte, hogy melyik fekvő beteg, hány üveg ásványvizet igyon meg. Neki csak egy üveggel kellett.

Sokat hányt, onnan tudta, hogy éhes, ha hányingere volt. Gyakran elájult. Sorban állt vajért, és arra ébredt, hogy egy férfi fölé hajol. A ruhája vizes volt, mert leöntötték egy flakon vízzel.

Egyszer akkorát ásított, hogy leesett az álkapcsa, de visszakattintotta.

Az idősebb nővére fiatalon halt meg, bal kezével a szívéhez nyúlt, a jobbal simogatta a kishúga állát.

Haldoklik a szomszédja, folytatta az idős nő, akivel hasonlítanak egymásra, egy napon születtek, azért. A szomszédjának fáj a szája, feldagadt, a veséje, a lába, a mája, sorolja, mindene beteg. Úgy kezdődött, hogy kihúzták a fogát, de bennmaradt a gyökere, és feldagadt. Mondta neki, hogy vájassa ki, de a szomszédja nem akar más fogorvoshoz menni, mert az visszaküldi ahhoz, aki benne hagyta a gyökeret.

„Lehet, meg akar halni”, mondta Andrea. „Mindenki élni akar”, jelentette ki felháborodva az idős nő, „mint a moziban”. Kislánykorában ismert egy férfit, aki a telepen filmet vetített. A hangszórójával hirdette az előadást, és még a neki tetsző lánynak is üzent: „Esztike, Esztike lány, estére boruljon alám, anyós is lesz, após is lesz, Esztikének nagy hasa lesz.” Vagy: „Sárga csikó, csengő rajta, menyasszonyért megyünk rajta, majd betérünk egy udvarba, Kálmán bácsi udvarába, van annak egy Emma lánya, Emma lánynak vetett ágya, vetett ágya, zöld paplana, Füzes Sándor fekszik rajta.”

Csak este kilencig lehetett udvarolni, utána végig ment a telepen a kis bíró dobbal, és figyelmeztette a lakosságot: „Este van már, kilenc óra, térjen ki-ki nyugovóra, tűzre-vízre vigyázzatok, le ne égjen a házatok.”

A férje otffejejtett cigarettájától belepte a házukat a korom. Meszelt, mosott, súrolt, a térdét, a kezét véresre dolgoztatta. A férfi utálkozva a szájához kapott. Éjjel az idős nő megsebezte a mellét zsillettel, hogy emlékezzen: a férje nem szereti őt.

Felhúzta a ruháját, alatta fehér, csipkés melltartó, a bal melle közepében a mutatójja hegye:

– Látod? – kérdezte Andreától.

– Ez? – Andrea meglátta a kicsi, elhalványodott, titkos heget.

Andrea megégette a csuklóját a gáztűzhelynél, nyafogva jött be a hideg, sötét szobába, kereste Andrást, tágra nyitotta a szemét a szürkületben. Amikor megtalálta a férfit a vörös sarokfotelban, a szája elé nyújtotta a kezét:

– Látod a sebemet?

– Ne túlozzál, Babika! – intette meg Andreát, majd ráhajolt a kezére, és álmélkodva érezte melegségét. Meleg szájába vette a lány mellét, körbe-körbe mozgatta a piros bimbón, majd szívni kezdte, míg megkékült. A foltot takarogni kellett, mint valami titkot.

Gyenge már két napja, mondta az idős nő, de lehet több. Ül, jár, fekszik. Emlékezik, olvas, tévézik. Alszik. Keveset eszik. Lefogyott. Lehet gilisztás. Tortát fog sütni, mert születésnapja lesz. Sokan születtek áprilisban, mint például Tarkovszkij, Leonardo, az idős nő, András, Edina, az idős nő anyja, Andrea macskája, József Attila, Tolsztoj és így tovább. Számtalanszor látta már a tavaszt, de még mindig kedvére van. Mindjárt zápor, majd napsütés, kitört egy vulkán Izlandon, a hamu eltakarja a Napot, nem szállhatnak fel a gépek. A telet is szereti. Befagynak a tengerek, az úr hidegen mohog. Némelyik bolygón nagy a forróság. Van olyan ismétlődés, amit nem lehet megunni, mondta.

Vele ne történjen semmi, mondta Andrea az idős nőnek, sajnálkozzanak rajta, hogy leélte az életét, és nem történt vele semmi.

„Inkább a valami, mint semmi”, mondta az idős nő a lánynak, és énekelni kezdett: „Dombok ormain érik már a bor. Érik a bor... Valamennyi vén akácfa

menyasszony csokor. Zöldül a pázsit selyme, kék ezüst a tó. Csendes éjjel halkan felsír a tárogató... drága vér... tüzek, lobogó szemek... szenvedni jó..."

Andrea képtelen elmondani a történetét, mert csak különálló részeit látja, melyek, mint a nagy víz hullámai, kiemelkednek, eltűnnek benne, lehet, majd egyesével a helyükre kerülnek valamiféle terv szerint, és akkor Andrea megláthatja a történetét.

„Magamról semmi nem jut eszembe”, akár el is tűnhetne, gondolja. „Talán eltűnnék hirtelen, mint az erdőben a vadnyom” – jut eszébe mégis valami. „Egy tökéletes mondat! Tökéletesen kivitelezhetetlen az eltűnés, megmaradnak a csontok, a fogak, a lélek is – tovább törtet, ezt a lány tudja, és a tudat levertté teszi. A tökéletes mondat után következő „elpazaroltam”, „mire jutottam?”, „vágy, mely idegenbe tévedt”, „megbánás”, „kiröhögtem” szavakról eszébe jut, mennyire bánta, hogy az idős nyelvtanár nő székére unalomból vizet öntött. Amikor a nyelvtanár figyelmetlenül ráült, majd cuppogva felállt, felnevetett a többiekkel. Az oktató azonban nem megbántottak, hanem megbánónak tűnt. Megbánta, hogy olyan hirtelen ráült a székre, mint a budira – nem volt körültekintő, óvatos.

Talán túloz – nem is nevetett, mert azonnal megsajnálta az idős tanárnőt, aki a dolgok sorrendjét követve, gyorsan feltette a kérdés: „Ki volt?”, „Ki a felelős?” „Én!”, jelentkezett a lány türelmetlenül.

A nyelvtanár kiutasította a tanteremből, nem érdeklődött az okok iránt. Tűnjön el!, kiáltott, és a körformájú sivatag felé mutatott, de ez is túlzás, mivel a porondalakú iskolaudvaron nem homok, hanem por volt.

Sajnálta az idős nőt, de magát is. Minek nem nevetett fel az idős nő az égit, vele együtt? Miért volt olyan földhözragadt, kioktató? A lány megértette, hogy valamit tennie kellett a szünetben, miközben várta a tanárnőt, hogy bejöjjön. Nem tétozott: vizet öntött a székre, hogy üljön bele, utána ő felröhög, kiutasítják, végül néhány percig tűnődik a porban. Várja, hogy kicsengessenek, elkezdődjön a következő óra. „Minek kell a következő óra?”

Elhatározta, hogy bűnös. Hallgatva hívta a felismerés. Fáradozott azon, hogy megbolygassa a dolgok reflexszerű illeszkedését. Rosszat tett az oktatójának, aki elég jámbor, nem ezt érdemelte, bánkódott. Jót kellett volna mondania neki, jót tenni vele, mint például: „Letörlöm a tanár nő székét!”, „Üljön le, tanár nő!” A széket tudomásul venni: ott van, száraz, poros, az órán majd ráül a nő.

Ezzel felszakította a dolgok unalmasan összesimuló szövetét, és Andrea már nem érezte azt a kellemes ürességet, levegősséget, azt a kényelmes hajlatot, mint az U betűben. Folyton az agyában üldögélt az utálatos nedves nyom, az üres udvar, a várakozás, a szorongás, a büntudat, mint valami vájat, seb, ütés.

Miközben nézett ki a résen, a szemén, arra gondolt, hogy bocsánatot kér a nőtől. Az oktató biztos megbocsát, gondolta, és lecseng, mint valami rím, az a felszakadás.